

Ordlista och förkortningar

Adjuvant behandling	Behandling riktad mot misstänkt kvarvarande sjukdom efter t ex operation
Algoritm	Räkнемönster
Alkylering	Kemisk reaktion – en vätejon i en molekyl ersätts med en alkylgrupp. Vissa cytostatika kan verka på detta sätt
Allogen benmärgs-transplantation	Tillförsel av benmärgsstamceller från oftast besläktad givare efter behandling med höga doser cytostatika och ibland strålning
Autolog benmärgs-transplantation	Tillförsel av egna benmärgsstamceller efter behandling med höga doser cytostatika och ibland strålning
Amenorré	Utebliven menstruation
Anemi	Blodbrist
Anestetika	Bedövningsmedel
Antidiuretiskt hormon	Hormon som gör att njuren suger upp mer vatten
Antiemetika	Läkemedel mot illamående och kräkningar
Antimetabolit	Läkemedel (cellgift) som stör uppbyggnaden av ett visst ämne, t ex DNA eller RNA, i cellen genom att likna naturliga byggstenar
Apoptos	Programmerad celldöd
Artär	Pulsåder
Azoospermi	Avsaknad av sädesceller i sperman
Biopsi	Tagande av vävnadsbit från levande vävnad (vanligen för mikroskopisk undersökning)
Cellkinetik	Läran om cellers tillväxtprocess
Cyklin	Cellcykelreglerande protein
Cytotoxisk	Egenskapen att skada eller döda celler
Derivat	Som bildats med något annat som nära förebild

Diuretika	Urindrivande medel
DNA	Deoxyribonukleinsyra; molekylen som bär arvsanlagen
Dubbelsträngsbrott	Skada med brott på DNAs båda strängar
Ejektionsfraktion	Den andel av blodvolymen i en kammare som pumpas ut med ett hjärtslag
Empirisk	Grundad på erfarenhet
Enkelsträngsbrott	Skada med brott på DNAs ena sträng
Enterokromaffina celler	Hormoninnehållande celler i mag–tarmkanalen
Erythrocyter	Röda blodkroppar
Esofagit	Inflammation i matstrupen
Fibrinolyssystemet	Kroppens system för att lösa upp blodproppar
Fibros	Sjuklig bindvävsökning
Flebit	Inflammation i en blodåder
Fotosensibilisering	Ökad känslighet för ljusexponering
Fria radikaler	Molekyler som har en övertalig elektron och är starkt benägna att reagera med andra ämnen och därmed vara till skada på celler och vävnader
Genexpression	Uttryck av en gen (arvsanlag) mätt som dess protein eller mRNA (budbärar RNA)
Granulocyter	Vit blodkropp där den del av cellkroppen som ligger utanför cellkärnan är färgbart kornig; viktig komponent i kroppens infektionsförsvar
Hazard kvot	Jämförelse av olika gruppers risk att drabbas av en viss händelse
Hematologi	Läran om blodet
Hemolytisk anemi	Blodbrist pga ökad nedbrytning av de röda blodkropparna
Hemorragisk cystit	Blödande blåskatarr
Histologisk typ	Klassificering av vävnad baserad på mikroskopisk undersökning

Hyperplasi	Vävnadstillväxt pga cellnybildning
Hypomagneseми	Låg magnesiumhalt i blodet
Incidens	Antal insjuknade under viss tidsperiod (vanligen per 100 000 invånare och år)
Indolenta lymfom	Långsamväxande, lågmaligna lymfom
Induktions-behandling	Inledande behandling i syfte att kraftigt minska tumörvolymen
Infusion	Dropp som ges in i ett blodkärl
Inkrementell kostnad	Kostnadsdifferens jämfört med det alternativ man jämför med
Instillation	Insprutning av läkemedel i kroppshåla
Interstitiell pneumoni	Speciell typ av lunginflammation
Intravenös	I en ven (blodåder)
Intravesikal	I (urin)blåsan
Invasiv	Inträngande; förmåga hos tumörceller att tränga in i annan vävnad
Katekolaminer	Hormoner, vilka bl a fungerar som signalsubstanser i i det centrala och perifera nervsystemet
Kinas	Beteckning på enzymer som överför en fosfatgrupp från en molekyl till en annan
Koagulation	Levring
Kognitiva problem	Nedsatt intellektuell förmåga
Konfidensintervall	Statistisk säkerhetsgräns
Konjugering	Sammankoppling, sammansmältning
Kronobiologi	Läran om biologiska processers variation över tiden, t ex under dygnet
Kurativ	Botande
Leukopeni	Minskat antal vita blodkroppar

Leydigceller	Testikelceller som producerar det manliga köns-hormonet testosteron
Liposomer	Små sfärer uppbyggda av speciella fettämnen. Kan användas för läkemedelsberedning
Log-rank	Ett statistiskt test som används för att avgöra om t ex överlevnadskurvor skiljer sig åt
Loko-regional	Som hör till en lokal och dess närmaste omgivning; t ex återfall av tumör på platsen för eller i närheten av tidigare tumör
Lungfibros	Sjuklig bindvävsökning i lungan
Malign	Elakartad
Malignitet	Elakartad sjukdom (vanligen avses tumörsjukdom)
Matrix	Grundstruktur, t ex av vävnad utanför cellerna
MDR	Multi-drug resistance; tumörcellens egenskap att motstå effekten av flera olika typer av cytostatika samtidigt
Metabolism	Ämnesomsättning
Mikroangiopatisk	Som hör till de små blodkärlen
Mikrotubuli	Komponent i cellens proteinskelett
Morfologisk	Som avser form och struktur
MRP	Multi-drug resistance associated protein; cellyteprotein som kan leda till tumörcellens motståndskraft mot olika cytostatika (se MDR)
Mukosit	Inflammation i slemhinna
Mutagen	Faktor som kan förändra arvsanlagen
Myasteni	Speciell form av muskeluttröttbarhet
Myelosuppression	Hämning av bildning av olika celler i benmärgen
Nadir	Lägsta nivå (här vanligen av antalet blodkroppar efter cytostatikabehandling)
Nefrotiskt syndrom	Sjukdomsbild med läckage av stora mängder äggvita från njuren

Neoadjuvant	Behandling riktad mot små sjukdomshärdar före annan behandling, vanligen kirurgi
Neuropati	Skada på perifera nerver
NSAID	En klass anti-inflammatoriska läkemedel
Nihilism	Avvisande hållning
Oligospermi	Minskat antal spermier i sperman
Opticusneurit	Inflammation i synnerv
Ototoxicitet	Skadlig inverkan på innerörat
Palliativ	Lindrande, ej botande, åtgärder. Jämför kurativ
Papillödem	Svullnad i "blinda fläcken" i ögonbotten
Parenteral	Som går utanför tarmen
Parestesi	Domningar
Polymorfism	Mångformighet
Prevalens	Andel av befolkningen som vid en viss tidpunkt har en sjukdom (vanligen per 100 000 invånare)
Progression	Gradvis ökning
Prospektiv studie	Framåtblickande studie, som följer undersökningspersonerna framåt i tiden
Ptos	Nedfallande ögonlock
Punktestimat	Mätvärde för en given grupp
QALY	Kvalitetsjusterade levnadsår
Randomiserad kontrollerad studie	Studie där försökspersonerna slumpmässigt fördelas till behandlings- eller kontrollgrupp
Raynauds fenomen	Tillstånd kännetecknat av spasm i perifera blodkärl
Relaps	Återfall
Remission	Förbättring (definitiv eller tillfällig) i ett sjukdomstillstånd
Replikation	Mångfaldigande
Resektion	Avlägsnande av, t ex organ eller tumör

Resistens	Motståndskraft
Respons	Gensvar; avseende cancer vanligen minskning av tumörvolymen efter en viss behandling
Restriktiva lungförändringar	Minskad mängd fungerande lungvävnad
Reversibilitet	Förmåga att gå i motsatt riktning
RNA	Ribonukleinsyra; molekyl som bär information från arvsanlagen
Stomatit	Inflammation i munslemhinnan
Surrogatvariabel	En variabel som är enklare att mäta än det sanna utvärderingsmättet
Syndrom	Flera sammanhörande sjukdomstecken som alla pekar på en viss sjukdom
Systemisk behandling	Behandling som tillförs hela kroppen
Telomeras	Enzym med speciell funktion i cellkärnan
Topoisomeras	Enzym med speciell funktion i cellkärnan
Transaminas	Enzym som överför grupper från aminosyror
Transkription	Omskrivning, bearbetning. Här överförande av information från DNA till RNA
Trombocyt-aggregation	Hopklumpning av blodplättar
Trombocytopeni	Minskat antal blodplättar
Tubuli	Kanaler för urinuppsamling i njuren
Tubulusatrofi	Förtvining av kanaler
Validera	Bekräfta
Validitet	Tillförlitlighet hos ett mätprov (t ex livskvalitetsmätning), dvs om man verkligen mäter vad man avser att mäta
Vagus	Den tionde hjärnnerven
Ödem	Svullnad genom sjuklig ansamling av vätska i vävnaderna